

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahušguovddáš
Säämi máttááttâskuávdáš
Sää'mvuud škoou'l'jemkõõskõs

KULTUVRRALAŠ JA EHTALAŠ RÁVVAGAT

KULTUVRRALAŠ JA EHTALAŠ RÁVVAGAT

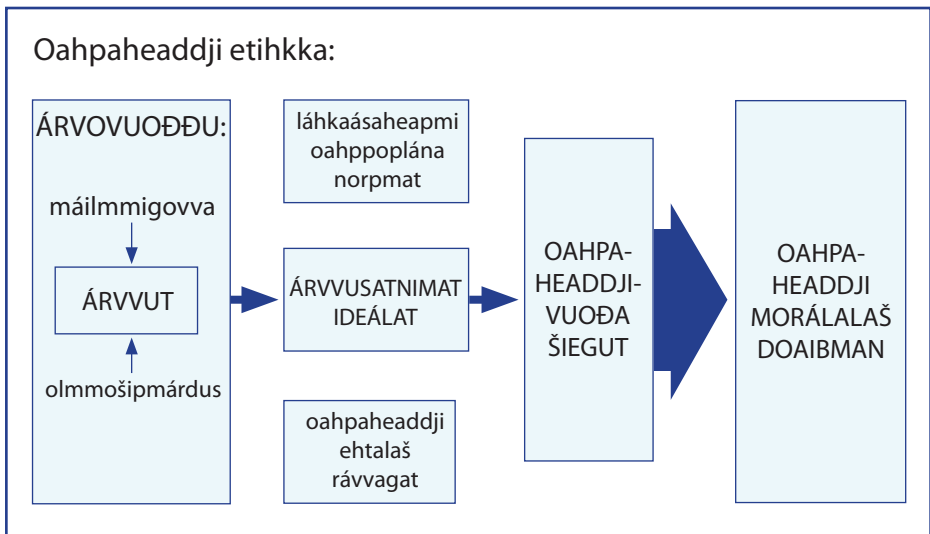
Sámi oahpahusguovddáš

KULTUVRRALAŠ JA EHTALAŠ RÁVVAGAT

1. ALMMOLAČČAT

Oahpahussuorggi barggu stivrejit juridihkalaš ja ehtalaš rávvagat. Juridihkalaš rávvagiidda gullet lágat, ášahusat, eiseváldemearrádusat ja –rávvagat. Ehtalaš rávvagat čoagganit ehtalaš ja kultuvrralaš árvvuin ja prinsihpain, maid vuodđun leat norpmat ja soahpamušat.

Ehtalaš prinsihpaid vuodđun leat ON eamiálbmogiid julggaštus, ON olmmošvuoigatvuođa julggaštus ja moanat lágat.

Oahpaheaddji bargu lea erenoamášbargu, man vuodđun lea alla ámmát-dáidu. Dieđuid ja dáidduid dáfus oahpaheaddji bargu gáibida alla ámmát-etihka. (Spoof 2007)

SÁMI OAHPAHUSGUOVDDÁŠ

Sámi oahpahusguovddáža doaimma stivrejit moanaid lágaid ja ásahusaid lassin maid dan iežas láhka, mas meroštallet oahppolágádusa bargguid: “Oahpahusguovddáža ulbmilin lea lasihit earenoamážit sápmelaččaid fidnomáhttu, ordnet skuvlejumi, mii vástida sámiid ruovttuguovllu ealáhusaid dárbbuid ja ovddidit guovllu bargodilálašvuođaid ja seailuhit ja ovddidit sámi kultuvrra.” (Láhka Sámi oahpahusguovddážis, L 252/2010)

Oahppolágádusa oahppoplána oktasaš oasis meroštallojuvvojit oahpahusguovddáža árvvut, miššuvdna, viššuvdna ja olmmoš- ja oahppanipmárdus. Guovddáš árvvuid vuodđun leat sáme kultuvra, mánggakultuvrralašvuohta, ovtta veardásašvuohta ja bastevaš ovdáneapmi.

2. EHTALAŠ JA KULTUVRALAŠ RÁVVAGAT SÁMI OAHPAHUSGUOVDDÁŽIS

Sámi oahpahusguovddáža dehálamos vuodđu lea sáme kultuvrras. Buot máhttinsurggiin ohppet sáme kultuvrra ja –gielaid nu, ahte oahppu heivejuvvo guđege suorggi mielde.

Sámi oahpahusguovddáža olles bargoveahka čuovvu oahpaheaddji ehtalaš rávvagiid prinsihpaid ja kultuvrralaš rávvagiid, main guovddážis lea fuolaheaddji vuorrováikkukhus. Ehtalaš prinsihpaid ollašuvvama dihte oahpaheaddji galgá dovdat iežas árvvuid ja jáhkuid nappo dovdat kulturidentitehtas.

Kultuvrralaš ja ehtalaš rávvagat rávvagat

o *sámekultuvrra ja –gielat* leat lunddolaš oassi buot oahppoplánaid

o oahpaheaddji

- *čuovvu* suorggi lágaid ja rávvagiid
- doalaha ja ovddida *ámmátdáiddu*
- doaibmá *ovttasráđiid* earáiguin ja nu, ahte gudnejahttá bargoskihpáriiddis
- ovddida *ovttasbarggu* bargoeallimiin ja eará čanusjoavkkuiguin
- muitá oahpaheaddji servodatlaš *ovddasvástádusa* oahpahusbarggu mearkkašahttivuođas
- meannuda ohppiiguin *ovttaveardásaččat* geahčakeahttá sin ahká, sohkaheallái, kultuvrralaš duogážiin ja dasa gos sii leat eret dahje sin seksuála orientašuvdnii

o bargit ja oahppit ožžot doarjaga sámegielaide oahppamis ja go geavahit sámegielaide

o árbevirolaš dieđu ja oahpahusvugiid geavahit nu, ahte atnet daid árvvus

o bastevaš ovdáneami prinsihpat leat dehálaččat ja lunddolaš oassi buot oahppalágádusa doaimmain

o oahppi ja bargi kulturidentitehta váldojuvvo vuhtii doaimmas

o oahppoplánaid ja oahpaheddiid skuvlemis deattuhit kultuvrralaš mánggahámatvuođa

o álbmogiidgaskasaš doaibma lea juohkebeaivválaš oassi oahppolágádusa doaimma

o oahppit ja bargit ožžot doarjaga, go barget ovttas lagašbirrasiin ja čanusjoavkkuiguin

Sámi oahpahasguovddáža buot doaimmain dorjot ja ovddidit Sámevuovlus ja eará árktalaš guovlluin lunddolaš kultuvrralaš mánggahámatvuoda ja álbmogiidgaskasaš doaimma. Earenoamáš deaddu lea árktalaš guovlu ovttasbarggu nannemis ja lasiheamis. Buot oahpahasas váldet vuhtii álbmogiidgaskasaš oainnuid.

Árbevirolaš dieđu geavaheamis adnet árvvus ii-ávnnaslaš opmodaga (intellektuálaopmodat, WIPO 2014) hálddašeddjiid dego sápmelaččaid rivttiid. Heivvolaš osiin oahpahasas geavahit eamiálbmotpedagogihka.

Bistevaš ovdáneami prinsihpaid čuvvot buot oahppolágádusa doaimmain ja dan integrerejit buot oahpahussii.

Kulturidentitehta govvida dan, mo mii oaidnit kulturduogážeamet. Dat ii lea okta, iige oktilaš, muhto kulturidentitehtat sáhttet leat oktanaga mánga, omd. suopmelaš ja sápmelaš.

Kultuvrralaš mánggahámatvuhtii gullet olbmuid kulturidentitehtaide gullevaš erohusaid árvvus adnin. Kulturdovdamuš gullá buot oahppamii.

Oahppolágádusa siskkáldas ja olgguldas ovttasbarggu sierra joavkkuid gaskas geahččalit oažžut nu buorrin go vejolaš. Oahppolágádusas dát ollašuvvá go máhttinollisvuodát, bargit ja oahppit doibmet ain eanet ovttasráđiid. Ovttasbarggu bargoeallimiin ja čanusjoavkkuiguin stáđásmahttet ja lasihit.

Sámi oahpahasguovddáža kultuvrralaš ja ehtalaš rávvagiid ovddideapmi ja ollašuttin ollašuvvá bistevaš proseassan oahppoplánaid oktavuodas ja kvaliteahttagiehtagirjiin. Ohppiin ja bargiin čogget jeavddalaččat máhcahaga.

GÁLDUT

Itkonen, Tuija & Talib, Mirja-Tytti. 2012. Aito yhdenvertaisuus koulussa. Syrjinnän vastainen pedagogiikka. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. 2015. Opettajan ammattietiikka ja eettiset periaatteet. <http://www.oaj.fi/cs/oaj/opettajan%20ammattietiikka%20ja%20eettiset%20periaatteet>. 27.7.2015.

Oahpahu- ja kulturministeriija. 2015. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/tutke/index.html>. 27.7.2015.

Oahpahushálddahus. 2014. Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittäminen TUTKE 2. http://www.oph.fi/download/149262_TUTKE2_Minna_B_lint.pdf. 27.7.2015.

Sámi oahpahu- ja kulturministeriija. 2015. Oahppoplána. Oktasaš oassi.

Spoof, Marja. 2007. "Pintaa syvemälle" – eettinen pohdinta opettajan voimavarana luokanopettajan ja erityisopettajan silmin. Helsset universitehta. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/vk/spoof/pintaasy.pdf>. 27.7.2015.

UNESCO. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 2001. Unesco kultuvrralaš mánggahámatvuoda guoski julggaštus. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/diversity/pdf/declaration_cultural_diversity_fi.pdf. 27.7.2015.

WIPO. 2014. WIPO IP Facts and Figures. http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_943_2014.pdf. 4.8.2015.

Ovttastuvvan Našuvnnat. 1948. Olmmošvuoigatvuoda julggaštus. http://www.ihmisoikeudet.net/uploads/materiaali/YK_Ihmisoikeuksien%20julistus.pdf. 27.7.2015.

Ovttastuvvan Našuvnnat. 2007. Eamiálbmogiid rivttiid guoski julggaštus. http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_finnish.pdf. 27.7.2015.

LÁGAT

Láhka Sámi oahpahu- ja kulturministeriija. 2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100252>.

Láhka kulturihagiid mánggahámatvuoda suodjaleamis ja ovddideamis ja daidda guoski oktasašoahpamuša mearrádušaid fápmui bidjamis. (600/2006) <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060600>.

Láhka nissoniid ja dievduid gaskasaš dásseárvvus. (1986/609). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>.

Suoma vuodđoláhka (731/1999). <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1999/19990731>

Ovttaveardásašvuodáláhka. 2014. <http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/ajankohtaista/CyUPcZqpr/Yhdenvertaisuuslaki.pdf>

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'mvuu'd škoou'l'jemkõõskõs
PL 50, 99870 Inari, 040 723 7309, www.sogsakk.fi

